ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΠΩΣ ΑΡΧΙΣΕ ΤΟ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΤΟΥ ΣΤΑΔΙΟ Ο ΤΣΕΧΩΦ

Ἡ νεότης τοῦ Τσεχωφ. Πῶς ἐξοικονομοῦσε τὸν ἐπιούσιό του. Συνεργάτης σατυρικῶν περιοδικῶν. Τί ἔγραφε. Στόχος του ἡ πεθερές. Ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ Γκριγκόροβιτς. Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ. Αἱ ἐπιθέσεις τῶν ἐχθρῶν του. «Στὴν ψάθα καὶ μεθυσμένος μάλιστα!...» Τιμὲς καὶ βραβεῖα. Μιὰ θεατρικὴ ἀποτυχία. Ὁ θρίαμβος τοῦ «Γλάρου». Ὁ Τσέχωφ ὡς γιατρός. Γιατί ἐγκατέλειψε τὴν ἐπιστήμη. Ἕνα θλιβερὸ περιστατικό, κλπ.

Εἴκοσι πέντε χρόνια μᾶς χωρίζουν ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ μεγάλου Ρώσσου διηγηματογράφου Τσέχωφ καὶ καμμιὰ πενηνταριὰ ἀπ' τὴν ἐποχὴ ποὺ ἄγνωστος καὶ ἄσημος ἀκόμα, ἄρχισε νὰ δημοσιεύη τὰ πρῶτα του ἔργα.

Φτωχὸς φοιτητὴς τῆς ἰατρικῆς ὁ Τσέχωφ τὴν ἐποχὴ αὐτή, ἔχοντας στὴ ράχη του τὸ βάρος ὁλόκληρης οἰκογενείας, συνεργαζότανε γιὰ νὰ τὰ βγάλη πέρα σὲ διάφορα σατυρικὰ περιοδικά, τὸ «Ἔζιτζίκι», τὸ «Ξυπνητῆρι» καὶ ἄλλα, γράφοντας μικρὰ εὔθυμα πεζολογήματα. Μοναδικὸ θέμα του ἦταν ἡ πεθερά, γιατὶ κάθε ἄλλο θέμα μποροῦσε νὰ θεωρηθῆ ὕποπτο τότε ἀπ' τὴν Τσαρικὴ λογοκρισία καὶ νὰ πάη ὁ συγγραφεὺς στὴ φυλακή. Ἐπὶ χρόνια λοιπὸν ὁλόκληρα ἔγραφε ὁ Τσέχωφ γιὰ νὰ βγάλη τὸν ἐπούσιό του, ἱστορίες τόσο ἄνοστες καὶ ἀνιαρές, ποὺ κάνουν τὸν ἀναγνώστη ποὺ θὰ τολμήση νὰ τὶς διαβάση, νὰ κοιμηθῆ ὀρθός!...

Ὅταν μάλιστα τὰ θέματά του ἐξηντλοῦντο, τότε κατέφευγε κι' αὐτὸς στὴν ἀντιγραφή. Ἔκλεβε διάφορα χιλιοδημοσιευμένα ἀνέκδοτα, τὰ ἄλλαζε ἐλαφρῶς καὶ τὰ παρουσίαζε γιὰ δικά του.

Ἐκτὸς τῆς ἐργασίας αὐτῆς ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ βοΐσκη καὶ τὶς λεζάντες τῶν γελοιογραφιῶν, ποὺ ἐδημοσιεύοντο στὰ περιοδικὰ ποὺ ἐδούλευε.

Ἔκανε, μ' ἄλλους λόγους, μιὰ δουλειὰ ἀνιαρὴ καὶ ἀχάριστη...

Καὶ κανεὶς δὲν θὰ μποροῦσε νὰ φανταστῆ πὼς ὁ συνεργατάκος αὐτὸς τῶν σατυρικῶν φυλλάδων, θὰ γινόταν μιὰ μέρα μεγάλος συγγραφεύς.

Ὡστόσο καὶ στὰ ἄσημα αὐτὰ πρῶτα δημοσιεύματα τοῦ Τσέχωφ, στὶς κομικὲς σκηνὲς τῆς καθημερινῆς ζωῆς, στοὺς διαλόγους τῶν παπάδων καὶ τῶν μουζίκων, στὴν περιγραφὴ τῆς ἀθλίας ζωῆς τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, ὑπῆρχε ἕνας ἀσυνήθιστος τόνος ἀληθείας, κάτι τὸ ζωντανὸ καὶ εἰλικρινές... Τὰ προτερήματα αὐτὰ τοῦ νεαροῦ συγγραφέως τράβηξαν τὴν προσοχὴ τοῦ φημισμένου τὴν ἐποχὴ ἐκείνη Ρώσσου μυθιστοριογράφου Γκριγκόροβιτς, νεανικοῦ φίλου τοῦ Δοστογιέφσκυ. Ὁ Γκριγκόροβιτς ἔγραψε του Τσεχωφ μιὰ ἐπιστολή, στὴν ὁποία τοῦ ἐξέφραζε τὴν ἐκτίμησι καὶ τὸν θαυμασμό του.

Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ ἀναστάτωσε κυριολεκτικῶς τὸν Τσέχωφ. «Ἐπὶ πέντε χρόνια τώρα—ἀπάντησε τοῦ Γκριγκόροβιτς—ποὺ συνεργάζομαι στὶς ἐφημερίδες καὶ τὰ περιοδικά, συμμερίζόμην τὴν γενικὴ γνώμη γιὰ τὴ συγγραφική μου ἀξία. Ἐπίστευα δηλαδὴ πὼς εἶνε μηδαμινή, πὼς δὲν ἀξίζω τίποτε περισσότερο ἀπ' τοὺς ἄλλους. Κ' ἔτσι ἔγραφα τὰ διηγήματά του ἐντελῶς μηχανικά, ὅπως ἕνας ρεπορτὲρ περιγράφει μιὰ πυρκαϊά. Τὸ γράμμα σας ὅμως μὲ ἀφύπνισε, μοῦδωσε ζωή, ἐλπίδες, θάρρος. Τώρα πειὰ θὰ ἐργαθῶ καὶ θὰ νικήσω!»

Εἴκοσι τεσσάρων χρόνων ὁ Τσέχωφ δημοσίευσε μιὰ σύλλογὴ διηγημάτων, «Τὰ Παρδαλὰ Διηγήματα» ποὺ ἔκαναν μονομᾶς τὸ ὄνομά του πασίγνωστο. Στὰ σαλόνια τῆς Πετρουπόλεως ἦταν περιζήτητος. Ὁ Ζουβόριν, περίφημος συντηρητικὸς δημοσιογράφος τῆς ἐποχῆς, ἐχθρὸς τῶν φιλελευθέρων, τὸν πῆρε ὑπὸ τὴν προστασία του καὶ τοῦ ἐξησφάλισε ζωὴ ἄνετη καὶ ἐλεύθερη, ἕως ὅτου ἡ περίφημη δίκη τοῦ Ντρέϊφους τοὺς ἐχώρισε ἀποτόμως. Ὁ Τσέχωφ ἐτάχθη μὲ τὸ μέρος τῶν φιλελευθέρων καὶ τῶν διανοουμένων, ὁ Ζουβόριν μὲ τὸ μέρος τῶν συντηρητικῶν.

Ὅλοι οἱ Ρῶσσοι συντηρητικοὶ ἄρχισαν τότε ἄγριο πόλεμο κατὰ τοῦ Τσέχωφ. Τὸν ἔβριζαν, τὸν περιγελοῦσαν, τὸν σατύριζαν, τοῦγραφαν πὼς τὸ μέλλον του θᾶναι οἰκτρό, ἄδοξο, γελοῖο!...

Ἕνας μάλιστα ἀπ' αὐτοὺς τοῦ ἔγραφε ἐπὶ λέξει τὰ ἑξῆς:

«Θὰ πεθάνης μεθυσμένος σὲ μιὰ ψάθα!...»

Ὁ Τσέχωφ ποὺ δὲν ἔχανε τὸ χιοῦμορ του καὶ στὶς κρισιμώτερες στιγμὲς τῆς ζωῆς του, ἀπάντησε στὸν προφήτη αὐτόν:

«Καλά, θὰ πεθάνω στὴν ψάθα, ἔστω, ἀλλὰ γιατί σώνει καὶ καλὰ θέλεις νἆμαι καὶ μεθυσμένος; Ἀηδιασμένος ἀπ' ὅσα γράφεις ἴσως. Αὐτὸ εἶνε εὔκολο. Ἀρκεῖ νὰ σὲ διαβάση κανεὶς γιὰ νὰ ἀνακατευτῆ φρικτὰ τὸ στομάχι του!...»

***

Μολαταῦτα, παρὰ τὶς ἐπιθέσεις τῶν ἐχθρῶν του, ἴσως μάλιστα καὶ χάρις σ' αὐτές, ἡ φήμη τοῦ Τσέχωφ ὁλοένα καὶ μεγάλωνε. Τὸ Κοινὸν ἄρχισε νὰ προσέχη τὸν ἔξυπνο καὶ τόσο βαθειὰ εἰρωνα συγγραφέα, τὰ διηγήματά του διαβάζονταν ἀπ' ὅλες τὶς τάξεις καὶ ἄρεσαν ὑπερβολικά. Ὁ Τσέχωφ ἦταν ἱκανοποιημένος.

«—Μὲ διαβάζουν, ἔλεγε. Ἄρα μ' ἔχουν διαρκῶς στὸ νοῦ τους καὶ στὴν καρδιά τους!...»

Τὸ 1898 ἡ Ἀκαδημία τῆς Πετρουπόλεως ἀπένειμε στὸν Τσέχωφ τὸ μεγάλο βραβεῖο Ποῦσκιν. Δυὸ χρόνια ἀργότερα ἐξελέγη ἀκαδημαϊκός, δὲν ἐδέχθη ὅμως τὸν τίτλο ποὺ τοῦ προσεφέρετο, μόλις ἔμαθε ὅτι ὁ Τσάρος εἶχε ἀρνηθῆ νὰ ἐπικυρώση τὴν ἐκλογὴ τοῦ συναδέλφου καὶ φίλου του Μάξιμ Γκόρκυ.

Ὁ Τσέχωφ ἔγραψε, ὡς γνωστόν, καὶ θεατρικὰ ἔργα. Ὁ «Γλάρος», τὸ πρῶτο του δρᾶμα, ἐσημείωσε παταγώδη ἀποτυχία! Ὁ κόσμος, στὶς δραματικώτερες στιγμές, ξέσπασε σὲ γέλια!... Ὁ συγγραφεὺς ἔφυγε ἀπελπισμένος ἀπὸ τὸ θέατρο, περιπλανήθηκε ὅλη τὴ νύχτα στοὺς δρόμους καὶ τὸ πρωὶ πῆγε καὶ ἐγκατεστάθηκε σὲ μιὰ ἐξοχή.

Ἡ ἀποτυχία ὅμως αὐτὴ δὲν τὸν ἀπεθάρρυνε. Ὅταν ὕστερα ἀπὸ δυὸ χρόνια τὸ «Καλλιτεχνικὸ Θέατρο τῆς Μόσχας» ζήτησε ἀπ' τὸν Τσέχωφ νὰ παίξη τὸν «Γλάρο», ὁ συγγραφεὺς ἔδωκε προθύμως τὴν ἄδεια. Τὴν φορὰ αὐτὴ τὸ ἔργο ἐθριάμβευσε. Μεγάλη ἐπιτυχία ἐσημείωσαν ἐπίσης καὶ τὰ τρία κατοπινὰ θεατρικὰ ἔργα τοῦ Τσέχωφ καὶ ἰδίως «Ἡ Κερασιά».

Ἔτσι ἄρχισε τὸ φιλολογικό του στάδιο ὁ Τσέχωφ. Καὶ κατώρθωσε νὰ ἐπιπλεύση, κατώρθωσε νὰ θριαμβεύση, παρὰ τὴν ἀντίδρασι τῶν ἐχθρῶν του, παρὰ τὶς ἀτογοητεύσεις ποὺ αἰσθάνθηκε. .....

Ὁ Τσέχωφ εἶχε σπουδάσει γιατρός, μὰ γρήγορα ἐγκατέλειψε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ Ἀσκληπιάδου. Αἰτία αὐτοῦ ὑπῆρξε κυρίως τὸ ἑξῆς περιστατικό: Εἶχε ἐνοικήψει στὴν Πετρούπολι κάποια ἐπιδημία. Ὁ λαὸς εἶχε τρομοκρατηθῆ, ἀθρόοι θάνατοι ἐσημειοῦντο καθημερινῶς. Ὁ Τσέχωφ ἐνοσήλευε τὴν περίοδο αὐτὴ μιὰ ὁλόκληρη οἰκογένεια. Δυστυχῶς, παρὰ τὰς προσπαθείας του, τρία τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας ἀπέθαναν.

Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἔθλιψε βαθύτατα τὸν εὐαίσθητο Τσέχωφ. Τὸν ἐλύπησε καὶ τὸν ἀπογοήτευσε τόσο, ὥστε ἀποφάσισε νὰ ἐγκαταλείψη τὸ ἰατρικὸ ἐπάγγελμα καὶ τὸ ἐγκατέλειψε...

ΤΟ ΕΝΣΤΑΝΤΑΝΕ ΤΟΥ «ΜΠΟΥΚΕΤΟΥ»

Φωκίων Νέγρης

τὴν ἄφησε χήρα μ' ἕνα ἄρρωστο, καχεκτικὸ παιδάκι...

.. ..